

Nationellt ansvar och nedrustning /

Hansson, Per Albin,

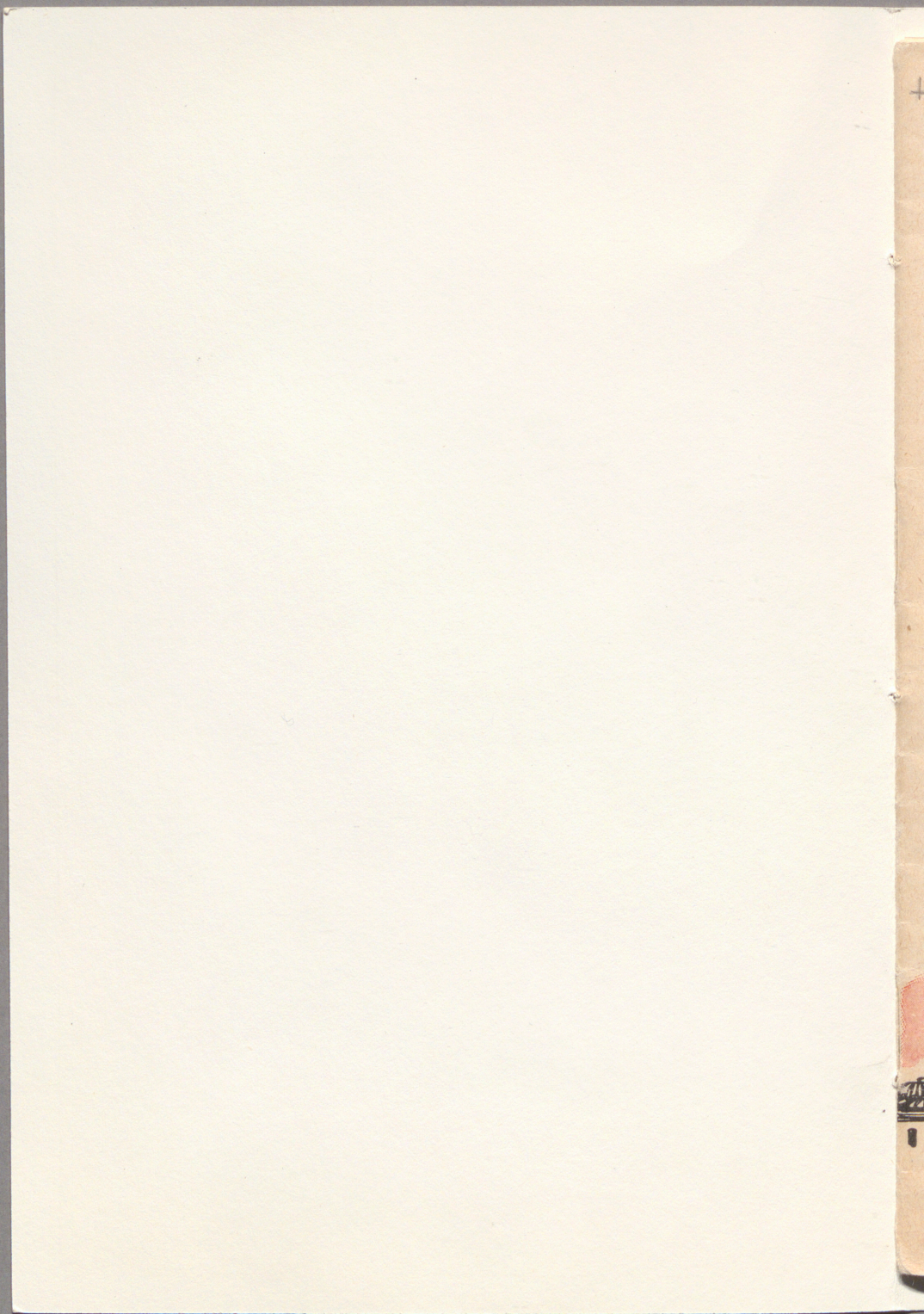

National Library
of Sweden

HANSSON, PER ALBIN

Nationellt ansvar och nedrustning

Sv. Samt.
Polit.
Sv.
(B.p.)
1928

+ 1928.

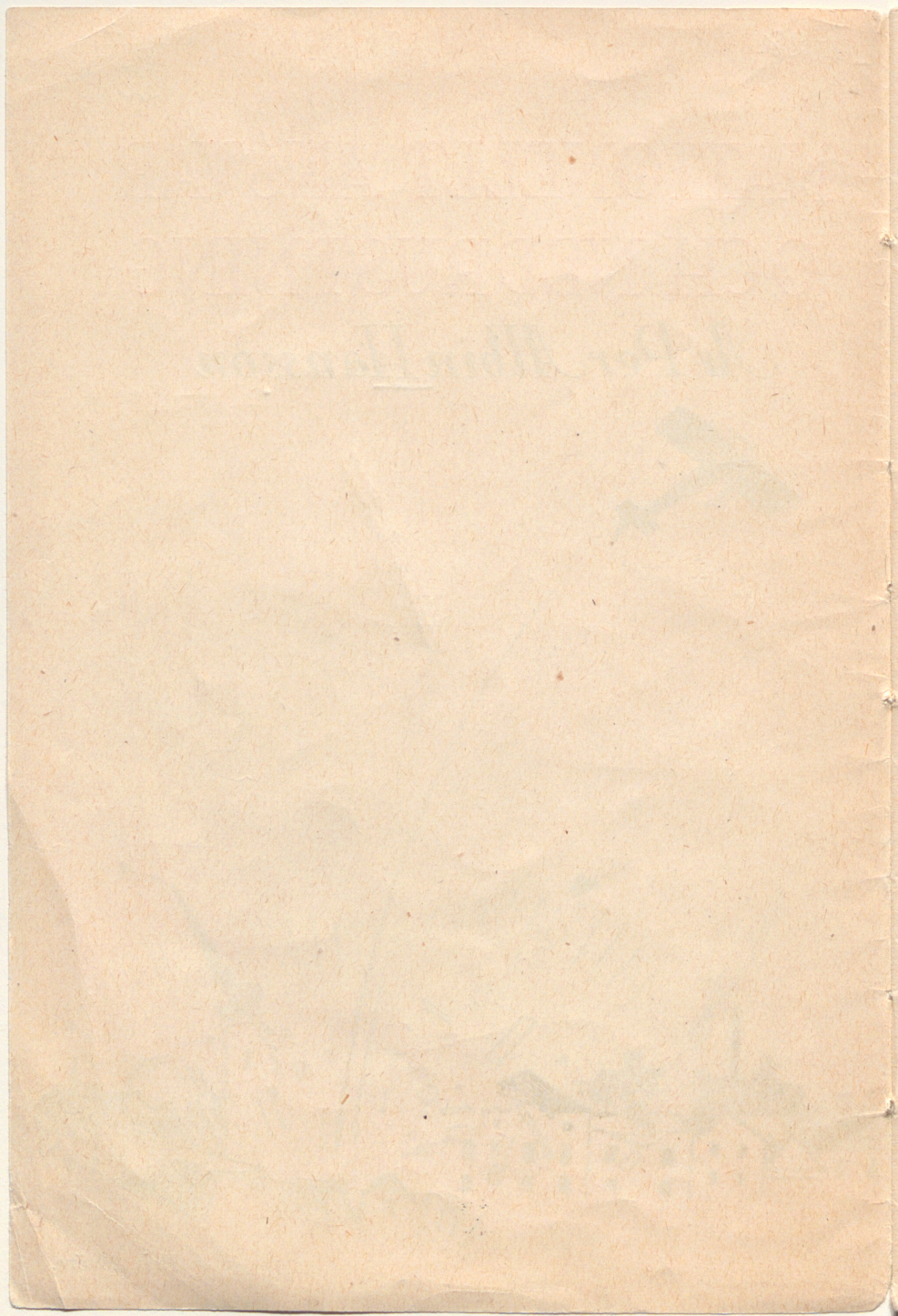
Palit.
Sv
(Bv)

NATIONELLT ANSVAR OCH NEDRUSTNING

Av Per Albin Hansson

Pris 20 öre.

Per Albin Hansson

Nationellt ansvar och nedrustning

Behöver Sverige ett starkt försvar? —
Den svenska nedrustningens resultat
hittills. — Den fortsatta nedrustningen.
— Ny försvarsrevision. — Fram för
fred och avrustning!

Stockholm
TIDENS FÖRLAG
1928

Per Albin Larsson

Nationellt ansvar och nedrustning

— Inledning av Per Albin Larsson —
1. Den svenska riksdagens ansvar
2. Den svenska riksdagens ansvar
3. Den svenska riksdagens ansvar
4. Den svenska riksdagens ansvar
5. Den svenska riksdagens ansvar

STOCKHOLM
BOKFÖRLAGS-A. B. TIDENS TRYCKERI
1928.

För många har det varit en from önskan, att försvarsfrågan skulle kunna, åtminstone för en tid, föras ur de främsta politiska stridslinjerna. Hävdandet av den nationella friheten och det nationella oberoendet är om något en gemensam angelägenhet. Samråd och samling vore här alltså naturligare än strid och splittring. Men ändock har försvarsfrågan under årtionden varit en av de största politiska stridsfrågorna. Den kommer att spela en framskjuten roll även under årets valrörelse.

Förklaringen är enkel nog. Även om man är ense om att den nationella självständigheten skall hävdas — och på denna punkt äro i vårt land väl endast bolsjevikerna av en annan mening —, så har man dock mycket delade meningar om sättet och medlen för detta hävdande. En del anse, att endast genom att militärt organisera folkets hela kraft kan trygghet för det nationella oberoendet vinnas. Andra mena, att även mindre omfattande militära anstalter äro tillräckliga för att möta de risker, som vårt land ännu kan anses löpa, så länge icke fredstillståndet i världen stabiliserats. Åter andra hålla före, att ett litet land över huvud taget icke kan med militära maktmedel skydda sig och att därför alla militära anstalter äro ändamålslösa hos oss. Och slutligen finnas också de som ha den uppfattningen, att tillvaron av militär organisation i ett land kan innebära en direkt fara för landets fred

och frihet, genom att utgöra en lockelse att inblanda oss i stridigheter.

Det finns alltså ett rikt fält för tvister även mellan dem, som alla uppskatta den nationella friheten och alla vilja skydda och värna denna. Motsättningarna förstoras genom att man från sina skilda utgångspunkter bedömer läget i världen och möjligheterna för upprätandet av en fast fredlig ordning högst olika. En del se allting i svart, andra vilja gärna tillmäta de ljusa sidorna en avgörande betydelse. Men motsättningarna tillspetsas också onödigtvis genom att man från ett håll försöker för sig monopolisera försvarsvänligheten och den nationella ansvarskänslan. Det fanns en tid då man från det hållet betraktade och behandlade socialdemokraterna såsom fosterlandslösa. Med socialdemokratins växande politiska makt har man alltmera upphört med sådan dumhet. Men man envisas alltjämt att framställa socialdemokratins ståndpunkt såsom "försvarsfientlighet", "försvarsnihilism" och "nationell självuppgivelse". Den i år hållna socialdemokratiska partikongressens uttalande har man trott sig kunna utmynta till stöd för dessa sina omdömen. Men detta uttalande ger lika litet som socialdemokratins tidigare uttalanden och handlingar grund för beskyllningarna för försvarsfientlighet och nationell uppgivelseanda.

Socialdemokratien har alltid varit starkt antimilitaristisk och fredsintresserad, men aldrig försvarsnihilistisk eller antinationell. Det är en självklar konsekvens av socialdemokratins hela kamp för frihet och rättvisa, att den hävdar frihet och rätt även för nationerna. Lika väl som socialdemokratien bekämpar det politiska, sociala och ekonomiska förtrycket av individer och klasser, lika väl bekämpar den det nationella förtrycket. Ingen sammanslutning har ihärdigare och mera oförfärrat än den socialistiska internationalen gjort sig till tolk för de små nationernas rätt till frihet och själv-

ständighet samt för de nationella minoriteternas rättigheter inom nationellt heterogena statsbildningar. Själva socialdemokratiens internationella karaktär gör den känslig för de nationella rättigheterna. *Jean Jaurès*, den store franske socialisten, som 1914 blev ett offer för en nationalistisk fanatikens kula, har vackert uttryckt detta i följande bevingade ord: "*Litet internationalism leder bort från fosterlandet, mycken sådan leder tillbaka dit igen*".

I full anslutning till den allmänna socialdemokratiska åskådningen har den svenska socialdemokratin städse lagt i dagen sitt intresse för de nationella värdena och sin känsla av nationellt ansvar. Ingen lär numera vilja förneka, att *Hjalmar Branting* var en stor patriot. Han gav även i detta avseende hela rörelsen sin inställning och färg. I den mån den fulla demokratiens genomförande i detta avseende haft något inflytande, har det varit till stärkande av den nationella samhörighets- och ansvarskänslan inom arbetarklassen. Ledaren av den senaste socialdemokratiska regeringen, *Rickard Sandler*, gav uttryck häråt, då han under försvarsdebatterna i riksdagen 1925 yttrade:

"Då försvarsväsendet ordnas in i det demokratiska samhället till att bli i anda och sanning dess tjänare, vinner samtidigt också försvarstanken ett allt större rum i demokratiens hjärta. Den känner sig på helt annat sätt än förr bära ansvaret för hela nationens öde och trygghet, och den blir mera vaksam och varsam både ifråga om bevarandet av reella maktmedel och bevarandet av trygghetskänslan inom nationen."

En annan av de socialdemokratiska deltagarna i samma debatter, red. *Arthur Engberg*, yttrade:

"Viljan hos oss att leva som en fri och självständig nation är, enligt min tro, nu djupare och fastare grundad, än vad den kanske under långliga tider varit. Det har skett någonting här i landet, som be-

tecknar den stora milstolpen. Det var, när vi revö muren mellan folkets flertal och staten och demokratiseeringen skapade den svenska folkstat, i vilken de förut politiskt utestängda klasserna fingo sin behöriga del av inflytandet, men därmed också helt naturligt en motsvarande del av ansvaret för det hela. Därmed har också problemet om nationens försvar trätt fram i ny dager. Vi diskutera icke längre inom det socialdemokratiska partiet, som vi gjorde förr i världen, försvar eller icke försvar. Den ståndpunkten är icke aktuell. I och med den politiska inmonteringen av arbetarklassen i det demokratiska samhället finnes det en levande känsla av att vi alla stå solidariskt ansvariga för landets öden såväl i nutid som framtid."

Vid den socialdemokratiska partikongressen i juni i år berörde *Rickard Sandler* i ett med livligt bifall hälsat anförande på nytt denna sida av försvarsspörsmålet. Han yttrade bl. a.:

"Jag erinrar om att den principiella försvarsnihilismen, som jag vågar hoppas definitivt, avvisades av 1917 års partikongress. Därefter har inom partiet förpliktelsen gentemot den nationella självständigheten varit erkänd. Den kommer till uttryck i programkommissionens utlåtande i orden om socialdemokratins syn på nationernas rätt till oberoende och plikten att hävda denna. Sådana förpliktelser måste växa i omfattning, då ett parti självt växer, och oberoende av om partiet befinner sig i regeringsställning eller i oppositionsställning kommer en väsentlig del av ansvaret för den svenska nationens oberoende att åvila vårt parti."

Denna från socialdemokratins sida alltid klart proklamerade nationella frihets- och ansvars-känsla har föranlett anmärkningar från både bolsjevistiskt håll och högerhåll. Bolsjevikerna ond göra sig över socialister, som känna ansvar för den kapitalistiska nationen! Endast det socialistiska fäderneslandet är värt att värna,

förkunna de. Anmärkningen från högerhåll går ut på, att vi socialdemokrater icke skulle vilja draga konsekvenserna av vårt nationella ansvar, då vi icke vilja vara med om långt gående militära rustningar.

Den bolsjevistiska anmärkningen är redan i sin formulering oriktig. Det är icke för den *kapitalistiska* nationen som den svenska socialdemokratien känner ansvar, utan för den *svenska* nationen. Vi göra detta både som svenskar och som svenska socialister. Sverge är icke blott vårt fädernesland; det är också det land som *vi* skola göra socialistiskt. Nationen är vårt förnämsta arbetsfält. För att där kunna verka med framgång för våra stora mål behöva vi friheten, friheten inom nationen och frihet från främmande förtryck. *Jaurès* har också på denna punkt i en sats sagt, vad som egentligen behöver sägas. "*Det vore barnsligt*", säger han, "*att förorda ett stort program till ett genomgripande reformarbete för ett land, som icke kan förfoga över sig självt*".

Påståendet från högerhåll, att vi icke vilja draga det nationella ansvarets konsekvenser, rullar upp frågan om vad den nationella tryggheten kräver. Högern gör anspråk på att ensam rätt förstå de nationella intressena och hur dessa skola hävdas. Den är i första kammaren förmäten nog att kalla sig "nationella partiet". Vi erkänna emellertid icke det berättigade i högerns pretentioner och avvisa nu som förr den uppfattningen, att den förnämsta garantin för en nations frihet är "ett starkt försvar". Vi förbehålla oss här en självständig mening och självständig prövning.

Behöver Sverge ett starkt försvar?

Det för oss snabbast till frågans kärnpunkt och förklarar den följande diskussionen om utan krumbukter

denna fråga ställes: Behöver Sverge ett militärt starkt försvar? Blir svaret jakande kan man lämpligen gå över till frågan, om landet *kan* skaffa sig det såsom behövt ansedda. Om i stället frågan besvaras nekande trängas spörsmålen om såväl vår ekonomiska som vår militära förmåga i bakgrunden. Har man i det senare fallet icke hunnit så långt, att man anser militära anstalter över huvud överflödiga, gäller det närmast att söka en avvägning och anpassning av dessa anstalter med hänsyn till tänkbara uppgifter. Det är väsentligen på denna basis som den senaste försvarsrevisionen ägt rum.

Vid bedömandet av landets behov av militärt försvar är det i första hand tvenne omständigheter, som måste prövas, nämligen vårt aktuella läge och vårt sannolika läge framdeles. Vid bedömandet av det aktuella läget har man fördelen att röra sig med förhållanden, vilka man någorlunda känner, medan bedömandet av framtiden influeras mera av vad man tror. Vad man tror om framtiden har emellertid stor betydelse också för bestämmandet av dagens åtgärder; försvarsanstalter kunna icke framtröllas av intet inför ett plötsligt uppdykande behov. Det är därför måhända i sin ordning att först tala om framtiden.

Socialdemokratin har aldrig i avseende på den nationella tryggheten satt sin lit till militära anstalter. Den har ständigt bekämpat satsen, att den som vill freden måste rusta för kriget. Vi hade glädjen av ett erkännande på denna punkt, då i fredstraktaten skrevs in, att *fredens bevarande kräver de nationella rustningarnas minskning*. Med vår syn på det militära rustandet ha vi självklart lagt den största vikten vid andra åtgärder för att skapa trygghet för fred och frihet. Dessa andra åtgärder syfta till ett öppnare och ärligare umgänge mellan folken samt en fastare ordning för det internationella samlivet. Det socialistiska strävandet i

dess avseenden har i det svenska socialdemokratiska partiets program uttryckts i följande punkter:

”Folklig kontroll över utrikespolitiken. Den hemliga diplomatin avskaffas.

Ett demokratiskt organiserat folkens förbund.
Internationell ordningsmakt och avrustning.”

Bedömandet av vårt framtida läge har ett bestämt sammanhang med vår uppfattning om möjligheterna för detta fredsprograms realiserande. Det finns många som rycka på axlarna och helst vilja kalla oss fantasier. Men den är blind som icke ser att utvecklingen arbetar för vårt program. I avseende på den utrikespolitiska kontrollen och diplomatin har redan ett betydande framsteg gjorts. Det ödesdigra spel med folkens öden, som enskilda och klickar före världskriget kunde driva, är icke längre möjligt. Den demokratiska ordning, som flerstädes tvingat sig fram och blivit befäst, har givit åt de fredsviljande och fredsbeslutna krafterna inom folken helt andra och ganska betryggande möjligheter till kontroll och ingripande än förut. Där ligger en garanti för att utrikespolitiken och dess redskap skola arbeta i fredens intresse. Samtidigt har arbetet på skapandet av en fast organisation av det internationella samarbetet avsatt värdefulla resultat. Visserligen har Nationernas förbund många tadtare och häcklare, men det finns dock till och tvingar genom sin blotta tillvaro in det mellanfolkliga samarbetet i öppna, fasta och fredliga former. Efterhand som demokratin befäster och vidgar sin makt inom de ledande nationerna, närma vi oss förverkligandet av kravet på även folkförbundets demokratisering — och att demokratins våg är i stigande i Europa, därom vittnar parlamentsvalen i flera länder. Det är sant att i den framtidsbild, som sålunda rullas upp, framstå än så länge diktaturerna i Italien och Ryssland samt ett par andra

länder såsom hotande och varnande mörka punkter. Men utvecklingen i dess helhet efter kriget motiverar icke en svart pessimism, den ger oss icke anledning tro att det internationella tillståndet och vårt läge skall bliva sämre framdeles än det är nu. Vi ha i stället goda skäl att räkna med en fortgående förbättring i de internationella förhållandena och därmed också i vårt läge.

Övertygade om att utvecklingen går fram till en allt fastare fredlig ordning i världen kunna vi alltså gå till bedömandet av vårt lands aktuella behov av militära anstalter. Vid detta bedömande ha vi lika litet som i andra fall anledning att taga hänsyn till det otroliga. Vi få hålla oss till vad vi tro ännu kunna hända och handla därefter. Det under världskrigets direkta tryck 1914 av högerregeringen genompressade beslutet i försvarsfrågan gav vårt land en, enligt den övervägande folkmeningen, onödigt omfattande och alltför tyngande försvarsorganisation. Efter världskrigets slut har också denna genom provisoriska åtgärder successivt begränsats för att genom 1925 års beslut radikalt nedskrivnas. Nedskrivningen skedde under energiskt motstånd från den officiella militära sakkunskapen. Den är alltså resultatet av ett från ensidig militär syn frigjort bedömande av landets läge och vad detta kan kräva av militära anstalter. Grunddragen i detta bedömande klargjordes av den socialdemokratiska regeringen i 1925 års försvarsproposition i bland annat följande uttalande:

"Något direkt hot mot Sverges oberoende och territoriella integritet kan för närvarande icke skönjas. Vårt jämförelsevis skyddade geografiska läge, vår befolknings enhetliga sammansättning och våra stabiliserade förhållanden till främmande stater medföra, att vi icke ha anledning uppbygga vårt försvar med tanke på ett angrepp mot landet i erövringsssyfte.

De risker, som vi ha att räkna med, äro av annan art. Det i världen alltjämt rådande osäkerhetstillståndet innesluter även för en nation, som icke är direkt hotad, möjligheten att bliva indragen i konflikter mellan andra stater. Det är denna fara, som motiverar vidmakthållandet av de betydande försvarsanstalter, vilka föreslås i den föreliggande propositionen. Det ligger emellertid i sakens natur, att de militära maktmedel, som vi behöva närmast för att skydda oss mot att dragas in i konflikter mellan andra, samtidigt utgöra och måste kunna användas såsom ett värn för vår självständighet, ifall vi icke skulle lyckas att hålla oss utanför en konflikt."

Detta var alltså utgångspunkten för 1925 års försvarsrevision. Vår risk anses begränsad till möjligheten att bliva indragen i konflikter mellan andra. För att möta denna risk behövas militära anstalter av en långt mera inskränkt omfattning än som kunde vara motiverade, därest ett verkligt hot mot vår frihet och självständighet funnes.

Det finnes många, som driva den satsen, att så länge man överhuvud uppehåller något slags militärt försvar, så bör man göra detta så starkt och effektivt som möjligt. De förmena det vara en inkonsekvens, att samtidigt som man räknar med något som helst behov av militärt skydd förminska och begränsa detta. Anmärkningen träffar dock endast dem, som själva anse att vårt land är utsatt för allsköns risker, även för anfall mot dess nationella bestånd, men ändock icke fullt ut draga konsekvenserna av denna sin uppfattning. Detta gäller, så märkvärdigt det än kan låta, den svenska högern. Dess talesmän försumma aldrig, att utmåla vårt läge såsom övermåttan riskfyllt, men det försvarsprogram högern under de senaste åren företrätt har av de militära myndigheterna fått klart underbetyg. Oss "nedrustare" träffar anmärkningen

icke. Det är i full konsekvens med vår uppfattning om arten av de risker, som vårt land ännu kan anses behöva räkna med, att vi kräva och genomföra begränsningar i de militära anstalterna. Enligt vår mening behöver icke Sverige taga ut hela sin förmåga av militära rustningar. Det skulle då vara meningslöst av oss att icke söka begränsa rustandet.

Även rörande de risker, som vårt land kan komma att löpa under krig mellan andra, kan råda och råder delade meningar. Rörande arten av dessa risker gav oss världskriget emellertid en praktisk undervisning. Sveriges läge nära intill två av de stridande parterna och mellan två allierade innebar stor fara för vår neutralitet. Den svenska flottans vakthållning i våra farvatten var också mycket omfattande och mycket krävande. Den var på samma gång mycket framgångsrik och besparade oss förvisso åtskilliga konflikter, som kunde ha blivit påfrestande för vår neutralitet. Erfarenheterna för vårt lands vidkommande under världskriget har stärkt oss socialdemokrater i vår även före kriget framförda mening, att de militära anstalterna, som 1914 drevos till sin höjdpunkt, kunna högst väsentligt inskränkas. Dessa erfarenheter gävo också anvisningar om hur nedrustningen mest rationellt borde ske. Minskningen borde framförallt gå ut över armén. På grund av uppfattningen hos de borgerliga grupper, vars medverkan var behövlig för genomförandet av 1925 års beslut, blev den företagna redueringen av försvarsanstalterna icke så rationell, som den bort och kunnat bli. Steget på nedrustningens väg togs heller icke ut så mycket, som det enligt vår mening kunnat utan risk tagas. Det blev dock mycket betydande och representerar den största frivilliga begränsning av de militära anstalterna, som något land efter världskriget vidtagit. Den försvarsorganisation som efter nedrustningen alltjämt finns, utgör icke ett enligt

militärt språkbruk starkt försvar, men den motsvarar mer än väl de uppgifter, inför vilka det kan tänkas bliva ställt.

Den svenska nedrustningens resultat hittills.

I kritiken av nedrustningsbeslutet 1925 nöjer sig högern icke med att klandra den nedsättning av den militära effektiviteten, som måste bli en följd av borttagandet av nära en tredjedel av arméorganisationen och en begränsning även av marinen. Högern söker också utbreda den föreställningen, att nedrustningen icke kommer att medföra den beräknade kostnadsminskningen och att den alltså var en meningslös skadegörelse. I sina försök att ur ekonomiska synpunkter diskreditera 1925 års beslut röner högern ett livligt understöd av bolsjevikerna. Försöken komma förvisso att under årets valrörelse ofta och ivrigt upprepas. Det kan därför vara motiverat, att än en gång klargöra vad 1925 års beslut i nedrustningsavseende givit och kommer att giva.

Kritikerna bita sig fast i vissa summor. De säga: 1925 års försvarsorganisation uppgavs skola kosta 107 miljoner kr., men försvarsbudgeten uppgår ju nu till 134 miljoner. Vart ha besparingarna tagit vägen? Någon hänsyn till beräkningsgrunder, övergångstid och faktiska begränsningar i organisationen, bryr man sig icke om att taga. Detta beror icke på bristande upplysning. Kritikerna äro icke i god tro. Deras framhårdande är en medveten oärlighet.

Vid beräkningarna 1925 räknade man med vad vi skulle kunna kalla ordinära kostnader. Sålunda tog man icke med dyrtidstillägget på lönerna, vilket kan väntas så småningom upphöra. Ifråga om t. ex. portions- och rationskostnaderna togs icke hänsyn till möj-

liga variationer. Det var icke något — i och för sig fruktlöst — försök att fastställa till kronan kostnaden för den nya organisationen fullt genomförd. Det gällde att få fram den ungefärliga kostnaden. För att få riktiga jämförelsetal räknade man om såväl 1914 års försvarsordning som det före 1925 gällande provisoriet efter samma grunder, som tillämpats för den nya försvarsordningen. Man kom därvid till följande slutsummor: 1914 års försvarsordning 182 miljoner kr., provisoriet 139 milj. kr. och den nya försvarsordningen 99 milj. kr. Till den sistnämnda siffran kommo engångs- och övergångskostnader, vilka för den närmaste tioårsperioden beräknades till i genomsnitt 8 milj. kr. årligen. Ifråga om själva organisationskostnaden skulle alltså nedrustningsbeslutet innebära en besparing av 83 milj. kr. i jämförelse med 1914 års försvarsordning, vilken var det verkliga föremålet för revisionen, och av 40 milj. kr. i jämförelse med provisoriet, vilket redan det representerande en rätt betydande nedrustning.

Det är oriktigt att jämföra utan vidare slutsumman i de senaste årens försvarsbudget med den beräknade slutliga kostnaden för 1925 års försvarsordning. I försvarsbudgeten ingå nämligen dels dyrtidstilläggen och dels betydande övergångskostnader. Därjämte äro kostnaderna för t. ex. mat och foder högre än vad vid revisionen räknades med. Hur missvisande en jämförelse, som icke tar hänsyn härtill blir, kan klagöras med ett exempel. Enligt försvarsrevisionens beräkningsgrunder skulle provisoriet kosta 139 milj. kr. Men vid tidpunkten för framläggandet av försvarsrevisionens förslag kostade provisoriet i verkligheten 161 milj. kr. eller 22 milj. kr. mera än i beräkningen. Skillnaden förklaras huvudsakligen av dyrtidstilläggen och de högre mat- och foderpriserna. Tar man denna sistnämnda siffra till utgångspunkt vid jämförelsen representerar redan nu 1925 års beslut en årlig besparing

på 27 milj. kr. Rätteligen bör emellertid jämförelsen göras med kostnaden för 1914 års försvarsordning innan de provisoriska nedrustningsåtgärderna vidtagits. Dessa åtgärder började vidtagas redan under den liberalsocialistiska regeringen och bestod till en början i provisorisk minskning av övningstiden, inställandet av militära byggnadsarbeten och en mycket stark återhållsamhet ifråga om materialanskaffningen. De fortsattes under de socialdemokratiska regeringarna med ytterligare begränsning av övningstiden, inskränkning i rekryteringen av fast anställt manskap och vakanssättning av officersbeställningar. Skulle 1914 års ordning fått orubbad tillämpas ända fram till 1925 skulle den med hänsyn tagen till dyrtidstillägg o. d. ha kostat åtskilligt över 200 milj. kr., låt oss säga 210 milj. *Detta betyder att vi efter världskriget bringat ner försvarskostnaderna med omkring 75 milj. kr. årligen.* Det kommer, sedan 1925 års beslut blivit fullt genomfört, att betyda en minskning på 100 milj. kr. årligen.

Men varför har då icke redan nu försvarsbudgetens slutsumma kunnat pressas ned närmare den för övergångsperioden beräknade genomsnittskostnaden för 1925 års försvarsordning? Svaret kan envar lätt finna genom någon eftertanke. En försvarsordning är icke genomförd i samma ögonblick den beslutats, antingen den går ut på ökning eller minskning. I det senare fallet gäller det en ganska omständlig avvecklingsprocedur och för genomförandet av 1925 års försvarsordning, särskilt med avseende på personalen, beräknades en övergångstid på minst tio år. Under denna tid måste alltjämt bäras en del utgifter, som sedan skola försvinna. Övergångsavlöning och avskedsersättning gå nu till över tio miljoner kr. och de beslutade indragningarna ha ännu icke kunnat fullt genomföras. Detta är förklaringen till att hela den betydande besparingen, som 1925 års beslut kommer att

medföra, icke kunnat inkasseras redan tre år efter beslutets fattande.

Om till själva organisationskostnaden lägges engångskostnaderna för materialanskaffning skulle 1925 års försvarsorganisation kosta 101,500,000 kr. Härtill bör läggas den nu utgående kostnad för flottans ersättningsbyggnad, som icke kunde beräknas 1925, eller 4,198,000 kr., samt anslaget till skytterörelsen på 440,000 kr., vilket tillförts av den borgerliga majoriteten. Härmed få vi en utgångssiffra på något mer än 106,000,000 kr. Den skiljer sig från slutsumman i årets budget med i runt tal 28 miljoner kr. Av dessa gå $8\frac{1}{2}$ miljon kr. till dyrtidstillägg och sjökarteverket, vilka anslag icke ingingo i beräkningarna 1925. Till övergångsavlönning, avskedsersättning, materialförflytning samt rustning och rotering — allt anslag som efterhand upphöra — går 11 miljoner kr., högre priser på mat och foder vålla en merutgift på $1\frac{1}{2}$ miljon, den större värnpliktsstyrkan och större hästantal gör 2,700,000 kr. Detta gör nära 24 milj. kr. Återstår alltså att förklara en överbelastning på 4 milj. Även om denna berodde på en felberäkning, vore det ingenting att göra sak av. En marginal på mellan 3 och 4 % vid en hundra-miljoners beräkning är intet häpnadsväckande. Men även dessa 4 milj. veta vi var de finnas. Avlöningsanslagen belastas ännu med 2 milj. kr. för mycket, flottans underhållanslag med 1,2 milj. kr., kustartilleriets material med 320,000 kr. och flyget har fått 800,000 kr. extra.

I siffror är alltså den svenska nedrustningens resultat hittills, att vi i stället för en försvarsbudget på 210 milj. kr., som 1914 års försvarsordning skulle ha krävt, ha en försvarsbudget på 134 milj. kr., vilken under de närmaste åren kommer att minskas med ytterligare tiotals miljoner.

Vad 1925 års nedrustningsbeslut innebär framgår

emellertid bäst av en jämförelse mellan den gamla och den nya organisationen. Den ser ut så här:

	1914 års ordning	1925 års ordning
Antal truppförband vid armén	58	42
„ fartyg i kustflotta och lokalstyrkor	107	79
„ officerare	3,152	2,143
„ underofficerare	3,768	1,683
„ manskap (underbefäl o. menige)	18,017	10,352
„ musik-, civilmilitär och civil personal	2,147	1,220
„ stamhästar vid armén	11,132	4,460
Utbildningstid för huvudmassan av de värnpliktige (dagar)	340	140

Det är alltså en minskning av den fast anställda personalen med 11,476 man eller 43 proc. och av hästantalet med 6,672 eller 60 proc. Det är samtidigt indragning av 16 truppförband vid armén, minskning av övningstiden till mindre än hälften av den förutvarande och minskning av de värnpliktiges antal. Den som kan få väljarna att tro, att underhållet av 16 regementen, 11,476 man och 6,672 hästar inte kostar någonting, är en verklig trollkarl. Men den, som påstår att 1925 års beslut inte ger betydande besparingar, måste ju mena att allt det avskaffade ingenting kostade!

Den fortsatta nedrustningen. — Ny försvarsrevision.

I det av årets socialdemokratiska partikongress gjorda uttalandet i försvarsfrågan konstateras, att inom partiet råder enighet icke blott om slutmålet för den socialdemokratiska politiken i militärfrågan utan också

om "de praktiska mål, varpå vi under den närmaste tiden måste inrikta våra ansträngningar". Vidare uttalas det följande:

"Enigheten gäller icke blott nödvändigheten att under nästa riksdagsperiod avvisa alla försök till utökningar i 1925 års försvarsordning och att energiskt sträva efter att hålla de militära anstalterna inom den vid 1925 års riksdag förutsatta kostnadsramen. Enigheten sträcker sig också till arbetet på ytterligare begränsning av militärbördorna. Beslutet av år 1925 var en kompromiss, som låg avsevärt över det förslag, som den socialdemokratiska riksdagsgruppen enigt i motion framförde vid 1924 års riksdag. Men även denna motion, liksom den socialdemokratiska reservationen inom försvarsrevisionen varpå den byggde, angavs öppet som ett försök att genom tillmötesgående vinna en folkmajoritet för största möjliga begränsning av rustningarna. Utan meningsskiljaktighet kan det socialdemokratiska partiet under de närmaste åren inrikta sina ansträngningar på att vinna en övervägande folkmajoritet för sin uppfattning, att de militära bördorna kunna ytterligare och väsentligt nedbringas. I fråga om tidpunkten för ett sådant nytt steg och om formen för detsamma anser sig kongressen icke böra lämna närmare direktiv. Kongressen finner emellertid att den moderna militärtekniska utvecklingen i luft- och gaskrigets tecken skapar nya problem, om vilkas fruktansvärda perspektiv hela världen måste göras medveten och som föranleda en snar förnyad omprövning av hela vårt militärväsendes ändamålsenlighet. Partistyreelse och riksdagsgrupp ha att gemensamt tillse, att inga möjligheter till minskning av de militära bördorna lämnas obeaktade och att partiets hittills förda politik på detta område utan tvekan fullföljes."

Trots det uttryckliga uttalandet att det är partiets hittills förda politik, som skall fullföljas, har det gjorts

försök att tolka kongressbeslutet som en omläggning av den socialdemokratiska försvarspolitiken. 1925 års beslut har emellertid ingenstädes inom partiet uppfattats såsom ett förverkligande av vad som redan nu borde vara möjligt och försvarligt i nedrustningsavseende. I 1925 års försvarsproposition uttalade den socialdemokratiska regeringen följande:

”Något hinder av utrikespolitisk natur att begränsa vår försvarsorganisation i vart fall till det mått fjolårets försvarsutskott föreslagit och riksdagens andra kammare givit sin anslutning föreligger enligt regeringens uppfattning icke. Ett beslut av denna innebörd skulle icke innebära något äventyrande av landets säkerhet.”

Det förslag, som försvarsutskottet 1924 framlade och som bifölls av andra kammaren, hade dikterats av utskottets socialdemokratiska ledamöter och anslöt sig till den socialdemokratiska gruppmotionen. Endast hänsyn till det parlamentariska maktläget avhöll den socialdemokratiska regeringen 1925 från att upprepa detta förslag.

Partiet är oförhindrat att även efter 1925 propagera för ytterligare nedrustning. Visserligen kunde det ur många synpunkter ha varit önskvärt att 1925 års beslut fått genomföras i lugn och ro, utan den irritation som en fortsatt försvarsstrid måste vidmakthålla särskilt hos dem, åt vilka det praktiska förverkligandet är anförtrott. Det hade säkerligen också varit till gagn för framstegsarbetet om det intresse, som försvarsfrågan slukar, kunnat tillgodogöras på andra områden. Men önskemålen om ett uppehåll i försvarsstriderna delas icke av oppositionen mot 1925 års beslut. Högern har varje riksdag sedan 1925 motionerat om ändringar i detta beslut och i dess valprogram kräves ”ny utredning av vårt försvarsproblem”. En särskild organisation, Riksförbundet för Sverges

försvar bedriver en oavlätlig propaganda för ett återvändande till mera omfattande försvarsanstalter. Redan på grund härav hålles försvarsstriden i gång, med dess irriterande verkan på det militära organisations- och utbildningsarbetet. Även de som önskat en vapenvila ha under sådana förhållanden endast att fortsätta striden. Det bör medgivas, att inom det socialdemokratiska partiet ser man i allmänhet icke ogärna att anledning och tillfälle gives för en fortsatt propaganda för nedrustning och slutlig avrustning. De senaste månadernas diskussion om den moderna krigsteknikens utveckling, som med stor framgång tagits upp hos oss av major K. A. Bratt, har starkt påverkat sinnena. När högern genom sin ledare kräver, att vårt försvarsproblem skall tagas upp från grunden, möter han därför ett kanske oväntat gensvar från socialdemokratiskt håll. Även vårt parti vill en ny försvarsrevision, en förnyad omprövning av hela vårt militärväsendes ändamålsenlighet.

De fruktansvärda perspektiv, den moderna krigstekniska utvecklingen rullar upp, kan icke lämna någon normal människa oberörd. Tanken på ett krig, där civilbefolkningen skoningslöst mördas av gaser och bakterier, där hela befolkningscentra ödelägges av spräng- och brandbomber, måste uppröra sinnena. Det är naturligt om de förut antimilitaristiskt och antikrigiskt inställda reagera starkast. Det är förklarligt om icke blott beslutsamheten att bekämpa och förgöra kriget växer, utan också om allt flera börja fråga sig, om icke med en sådan krigets brutalisering det blir fullkomligt hopplöst och meningslöst för ett litet land att räkna med ett militärt skydd.

Särskilt de svartmålare, vilka skildra vårt läge som om överallt fiender lurade på ett tillfälle att kasta sig över oss, borde verkligen ta sig en tankställare. Om den lurande fienden när som helst kan vara över oss i

dödssprutande flygarförband, riktande in sin attack utan hänsyn till om den träffar militärt eller civilt, vad nytta ha vi då av en stor armé, som kanske aldrig ens kan fullborda sin uppmarsch och aldrig möter eller når fienden? Vad värde har då allt bråk om antalet regementen, övningstid, kadrer, tanks, hästar, infanteriets beväpning o. s. v.?

Frågorna ställas här uppriktigt sagt mest för de andras räkning. För oss som se annorlunda på vårt lands läge, som icke tro på de lurande fienderna, som icke räkna med ett angrepp mot landet i erövringsssyfte, för oss skapar icke den moderna krigstekniska utvecklingen på samma sätt nya problem med hänsyn till det svenska militära försvaret. För hävdandet av neutraliteten under strid mellan andra behöva vi icke inrätta oss med hänsyn till bomb- och gasanfall. Men det kan alltjämt bli en uppgift att skydda den fredliga sjöfarten i våra vatten. För detta kräves i första hand fartyg, möjligen också några flygmaskiner, men absolut ingen stor armé. Den uppfattning, vi redan under den senaste försvarsrevisionen gävo uttryck åt, synes alltjämt kunna hävdas. Men måhända kan just den krigstekniska utvecklingen i luft- och gaskrigets tecken nu skaffa ett starkare gehör även inom det borgerliga lägret för vårt krav på ett rationellare tillvägagående. Vi ha heller ingenting att invända mot, att vårt försvarsproblem tages upp från grunden. En sådan omprövning måste ju komma att beröra även frågan om gagnet av militära anstalter över huvud.

I partikongressens ovan citerade uttalande ges uttryck för önskan om att den nya revisionen snarast måtte komma till stånd. I fråga om tidpunkten för ett nytt steg på nedrustningens väg och formen för detta har kongressen emellertid icke velat närmare uttala sig. Det har utan direktiv överlämnats åt den socialdemokratiska partiledningen och riksdagsgruppen att

fullfölja partiets hittillsvarande politik. Någon anledning att dröja med den nya revisionen finns egentligen icke. Att den nuvarande regeringen icke är hågad för att igångsätta densamma framgick emellertid av försvarsministerns uttalande under interpellationsdebatten den 5 juni i år. Det är kanske också bäst för saken, att hrr C. G. Ekman och Gust. Rosén icke ta hand om starten. Skall nämligen denna revision bli av en verklig betydelse måste den organiseras med intresse. Det skulle vara rätt olyckligt om den slentrianmässigt lades i händerna på enbart en samling riksdagsmän, uttagna efter partiställning och partistyrka. För en verkligt mångsidig prövning är det av största värde, att de från gamla tänkesätt frigjorda få komma till tals. Det är önskvärt att man verkligen går till grunden.

I avvaktan på igångsättandet av en ny revision och dennas utförande, vilket förvisso kommer att taga en rätt rundlig tid, kommer tydligen striden om 1925 års beslut att fortsätta. Högerledaren har friat till de frisinnades medverkan för att "förläna 1925 års härordning största möjliga effektivitet framförallt genom att tillgodose behovet av tidsenlig utrustning och beväpning". Att försvarsordningen förlänas effektivitet i den meningen, att det bästa möjliga göres inom ramen för de nedlagda kostnaderna, kan ingen ha någonting att invända emot. Men med det borgerliga samarbete, till vilket högerledaren nu inbjuder även i försvarsfrågan, åsyftas säkerligen någonting annat. En liten utbyggnad här och en liten komplettering där, förstärkning av kadrerna, utökning av värnplikstyrkan, forcerad materialanskaffning, det är dagsprogrammet för det borgerliga samarbetet i försvarsfrågan. Säkert skulle man genom dess realiserande åstadkomma en effektiv ökning av kostnaderna. Det är mot sådana försök till utökningar, som det varnas i det social-

demokratiska kongressuttalandet. Från socialdemokratisk sida komma försöken också att möta ett energiskt motstånd. Även de frisinnade borde kunna anses såsom klara motståndare till försöken. Men man kan ju aldrig veta, vilka offer man på den kanten är beredd att göra på den borgerliga samlingens altare. Åtskilligt kommer nog att bero på hur väljarna tala i höst.

För fred och avrustning!

En av parollerna i det socialdemokratiska valmanifestet i år är: "Fram för fred och avrustning!" Parollen är icke ny, den har alltid varit en lösen för socialdemokratin i alla länder. När den åter går ut till de svenska väljarna är det för att fästa deras uppmärksamhet på behovet av en ökad samling kring kraven och ökad energi i arbetet för dem.

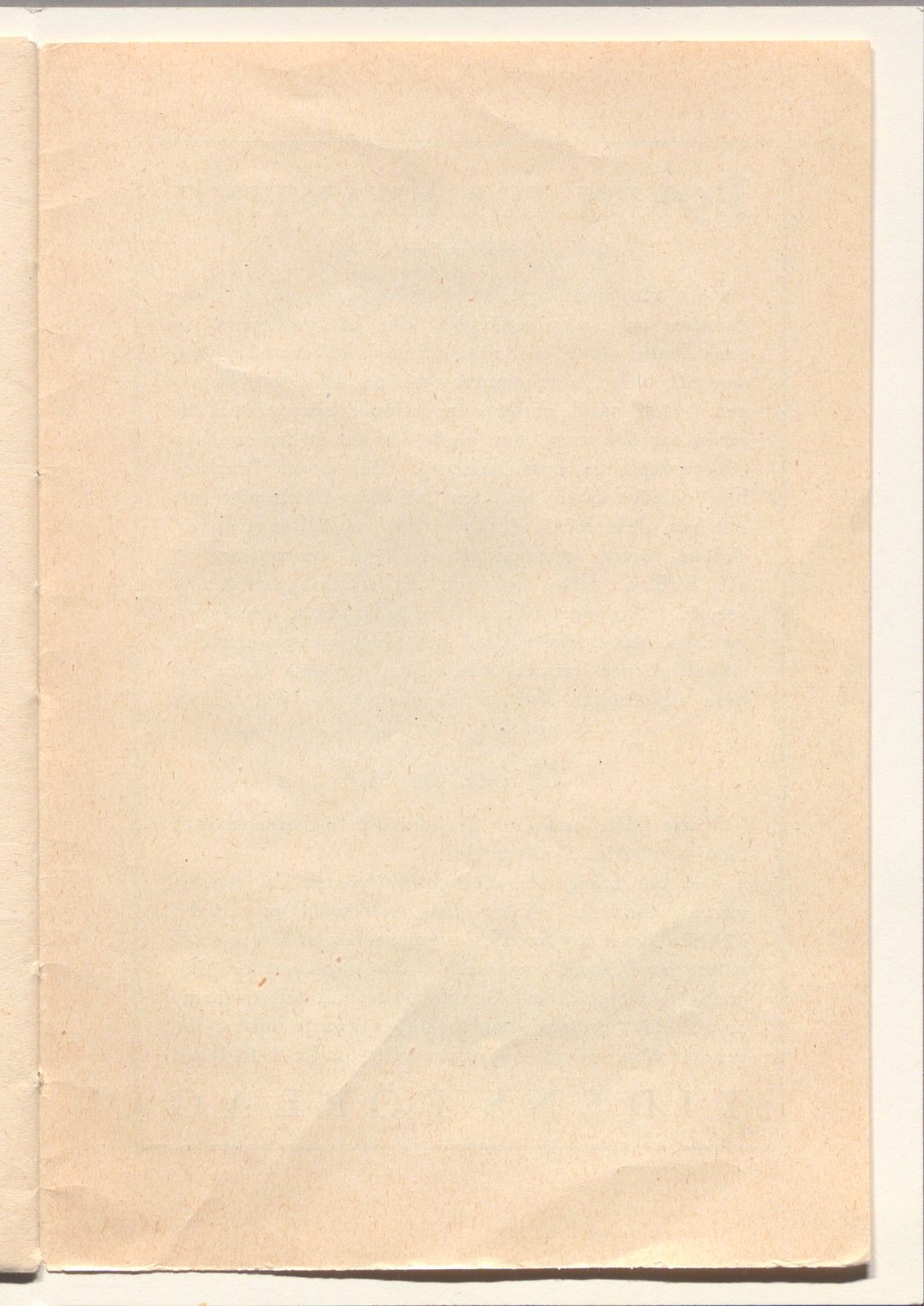
Kanske skall man invända, att det för vårt lands vidkommande sannerligen icke finnes behov av en sådan ökad samling och energi. Alla i vårt land älska ju den ljuva freden och alla vilja ju så gärna vara med om avrustning, när blott andra ha avrustat! Dessbättre är det nog också så, att fredsandan och fredsviljan trängt djupare hos vårt folk än kanske hos något annat. Det finns heller icke bland oss några, vilka vilja på militaristiska vägar driva ut oss i några äventyr. Men det vore enfaldigt om vi trodde, att vi nu gjort vårt för freden och avrustningen och lugnt kunde vänta på tecken och under utifrån.

Sanningen är att vi ha all anledning att vara på vakt mot för den fredliga andan och sansen skadliga krafter. Hur ha icke de svenska medborgare, som anammat bolsjevismen, kastat över bord all fredsanda? De predika nu öppet och ivrigt om våldet som den ende pålitliga skiljedomaren, de håna pacifisterna och glori-

fiera militarismen i rysk gestalt. Visserligen uppträda de hos oss med krav på avrustning, men kravet gäller blott den "borgerliga militarismen", det bottnar icke i någon principiell ovilja mot militär organisation och våld. Bolsjevikerna utbreda inom de kretsar, som de nå, en militaristisk anda, som är fientlig mot all uppriktig fredssträvan.

Högerns politik är också i verkligheten fientlig mot fredssträvandet. Den försöker icke blott hos folket upprätthålla tilltron till våldsmedel såsom avgörande för bevarandet av vår nationella frihet. Genom sina svartmålningar av det internationella läget och sina överdrivna påståenden om våra risker, håller den vid makt inom vissa lager av folket en skrämsel, som även den blir i sina yttringar fredsfiendtlig. Ett förstärkande av högerns inflytande i den svenska politiken skulle verka förlamande på våra insatser i det internationella arbetet för fred och avrustning.

Men varken vår beslutenhet att bevara vår egen fred eller våra insatser i det internationella arbetet för fred och avrustning få mattas. Det tillhör våra mänskliga plikter att göra vad vi förmå för att förhindra de nya gräsligheter, som krigsteknikens utveckling möjliggör, att bliva verklighet. Vårt land har efter världskriget intagit en hedrande plats i det mellanfolkliga fredsarbetet, det kan öka sin ära genom att med all iver alltjämt göra sina insatser i kriget mot kriget. Vi kunna i fortsättningen som hittills göra detta i medvetandet, att vi därmed bäst tjäna också vårt eget nationella intresse, tryggar vår egen frihet och fred.

BOKEN OM BRANTING

Zeth Höglunds nya, stort anlagda arbete, *Hjalmar Branting och hans livsgärning*, blir ett praktverk av enastående värde, en bok som i varje arbetarhem kommer att bli ett kärt minne av den avhållne folkhövdningen. Den skall under generationer bevaras till erinran om den man, som vigde sitt liv åt den svenska arbetarklassens befrielsekamp. Boken om Branting blir också boken om den svenska arbetarrörelsen alltifrån dess första stridsår och fram till våra dagar. Tidens förlag kommer att nedlägga stor omsorg på att förläna detta bokverk ett i allo värdigt utseende. Papperet blir av högsta kvalitet, den typografiska utstyrseln vårdad och illustrationsmaterielet rikhaltigt och omväxlande. För att göra detta arbete tillgängligt för en och var utgives det i cirka

30 häften till ett pris av

65 öre pr st.

Varje häfte omfattar 32 sidor och utgivningen sker med två häften i månaden.

Det blir härigenom möjligt för en och var att förvärva detsamma. Vi äro också övertygade om att det i första hand av Sverges organiserade arbetare skall mötas med stort intresse. Varje abonnent erhåller *gratis* tvenne smakfullt komponerade originalpärmor av prima klot. Subskription mottages i varje bokhandel, genom våra kommissionärer eller direkt å förlaget.

T I D E N S F Ö R L A G

schweizer
Group

1000000005855

LÄSESALSLÅN

Kungliga biblioteket

